

فقه و حقوق نظارت و بازرسی

مؤلف

دکتر محمد عترت دوست

(عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین)

www.ketab.ir

دانشگاه علوم انتظامی امین

۱۳۹۹

انتشارات دانشگاه
علوم انتظامی امین

فقه و حقوق نظارت و بازرسی

مؤلف: محمد عترت دوست

ناظر علمی: دکتر رضا بیرانوند

ویراستاری ادبی: دکتر میثم احمدی

چاپ یکم: پاییز ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۵۰۰۰۰ ریال

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: راه فردا

نشانی دانشگاه: تهران، ابتدای بزرگراه شهید خرازی، خیابان شهید جدی اردبیلی، دانشگاه علوم انتظامی

امین، تلفن: ۴۸۹۳۱۲۹۳

هر نوع چاپ و انتشار بدون مجوز ناشر، پیگرد قانونی دارد

سرشناسه: عترت دوست، محمد، ۱۳۶۲ -

عنوان و نام پدیدآور: فقه و حقوق نظارت و بازرسی

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین، ۱۳۹۹. مشخصات ظاهری: ۱۸۱ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۳-۵۱۲-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۷۷] - ۱۸۱.

موضوع: بازرسی دولتی - ایران

موضوع: بازرسی دولتی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: Governmental investigations -- Religious aspects -- Islam

موضوع: تخلفات اداری -- قوانین و مقررات -- ایران

موضوع: Misconduct in office -- Law and legislation -- Iran

شناسه افزوده: دانشگاه علوم انتظامی امین

شناسه افزوده: Amin Police University

رده بندی کنگره: ۴۹۴۲KF

رده بندی دیویی: ۵۵۰۷۴۵۲/۳۲۸

شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۹۲۴۲۰

پیشگفتار معاونت تربیت و آموزش دانشگاه

سرعت شتابان علم و فناوری همراه با گسترش روزافزون آن به خصوص علوم و فنون مرتبط با دانش پلیسی و به تبع آن، واگذاری مأموریت‌ها و وظایف جدید به افسران پلیس، ما را بر آن می‌دارد برای همراهی با کاروان رشد و توسعه، با نگاه نوین و عالمانه به این مقوله نگریسته و در این رهگذر از اندوخته‌های علمی اندیشمندان و صاحب‌نظران بهره‌مند شویم.

در قرن حاضر که عصر دانایی و اصالت دانش می‌باشد، حوزه علوم تخصصی پلیس توانسته است به تناسب نیازهای فراوان بشری و ارتقای توقعات و انتظارات انسانی، گام‌های اساسی برداشته و به پیشرفت‌های زیادی نائل آید. دانشگاه علوم انتظامی به عنوان تنها مؤسسه آموزش عالی تربیت افسران پلیس در نظام مقدس جمهوری اسلامی و همچنین مرکز ثقل دانش، بینش و مهارت در علوم پلیسی با دارا بودن دانشکده‌های تخصصی مربوط، وظیفه آموزش و تربیت افسران متخصص را برعهده دارد.

این دانشگاه علاوه بر بهره‌گیری از دانش موجود در دنیا، به تناسب و اقتضای بومی، با استفاده از نظرات حوزه‌های تخصصی پلیس، دست به تولید دانش زده و با تدوین و تألیف منابع آموزشی مورد نیاز، خلأهای علمی خود را پوشش می‌دهد.

دانشگاه علوم انتظامی با تقویت ادبیات و دانش انتظامی، زمینه‌های رشد و توسعه آموزش دانشجویان رشته‌های تخصصی را فراهم نموده است تا پاسخ‌گوی نیازها و انتظارات روزافزون جامعه در حوزه علوم پلیسی باشد. کتابی که پیش روی شما خواننده گرامی قرار دارد، حاصل همین ایده بوده و به دانشجویان عزیز دانشگاه علوم انتظامی، همکاران، اندیشمندان و علاقه‌مندان به حوزه علوم پلیسی تقدیم می‌شود و انتظار می‌رود که با ارائه نظرات اصلاحی خود معاونت آموزش دانشگاه را در راستای ارتقاء و بهبود کیفی کتاب یاری کنند.

فصل اول: کلیات.....	۱۱
درس اول: تاریخچه و مفاهیم.....	۱۱
مقدمه.....	۱۱
تاریخچه.....	۱۲
مفاهیم.....	۱۴
نظارت بیرونی و درونی.....	۱۶
اهداف نظارت و بازرسی.....	۱۹
درس دوم: مبانی فقهی نظارت و بازرسی.....	۲۰
مبانی فقهی نظارت.....	۲۰
الف. نظارت در قرآن.....	۲۰
۱. نظارت خداوند سبحانه و تعالی.....	۲۱
۲. نظارت پیامبران و امامان (ع).....	۲۲
۳. نظارت فرشتگان.....	۲۲
۴. نظارت اعضای بدن انسان.....	۲۲
۵. نظارت زمین.....	۲۳
۶. نظارت مؤمنان.....	۲۳
ب. نظارت در سنت.....	۲۴
مبانی فقهی بازرسی.....	۲۷
الف. بازرسی در قرآن.....	۲۷
ب. بازرسی در سنت.....	۲۸
درس سوم: نظارت در قوانین، سامانه‌های فراگیر و نظارت اداری.....	۲۹
الف. نظارت در قانون اساسی.....	۲۹
ب. نظارت در قانون مدنی.....	۳۴
ج. نظارت در قانون آیین دادرسی کیفری.....	۳۵
سامانه‌های نظارتی فراگیر.....	۳۹
نظارت اداری.....	۴۳

۴۸.....	درس چهارم: نظارت بر هر یک از قوا.....
۴۸.....	الف. قوه قضائیه.....
۴۸.....	ب. شورای نگهبان.....
۴۹.....	ج. قوه مقننه.....
۵۰.....	مهم‌ترین نظارت‌های قوه مقننه.....
۵۵.....	درس پنجم: بازرسی در قوانین و سامانه‌های بازرسی فراگیر.....
۵۵.....	الف. بازرسی در قانون اساسی.....
۵۶.....	ب. بازرسی در قانون کیفری.....
۵۸.....	سامانه‌های بازرسی فراگیر.....
۵۸.....	الف. سازمان بازرسی کل کشور.....
۶۰.....	ب. سازمان حسابرسی.....
۶۰.....	ج. نیروی انتظامی.....
۶۱.....	درس ششم: ارگان‌های بازرسی قوای سه‌گانه.....
۶۱.....	الف. ارگان‌های بازرسی وابسته به قوه مجریه.....
۶۲.....	۱- وزارت اطلاعات.....
۶۲.....	۲- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی.....
۶۵.....	۳- وزارت امور اقتصادی و دارایی.....
۶۶.....	ب. ارگان‌های بازرسی وابسته به قوه قضائیه.....
۶۶.....	۱- سازمان بازرسی کل کشور.....
۶۸.....	۲- دیوان عدالت اداری.....
۶۹.....	۳- دیوان عالی کشور.....
۷۰.....	۴- قضات محاکم.....
۷۱.....	ج. ارگان‌های بازرسی وابسته به قوه مقننه.....
۷۱.....	۱- دیوان محاسبات کشور.....
۷۲.....	۲- کمیسیون اصل ۹۰ قانون اساسی.....
۷۴.....	۳- هیئت بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین و مقررات عمومی.....
۷۵.....	پرسش‌های پایان فصل.....

فصل دوم: بررسی فقهی و حقوقی قواعد و اصول نظارت و بازرسی.....	۷۷
درس هفتم: قواعد و اصول نظارت و بازرسی (۱).....	۷۸
تقدیم اهم بر مهم.....	۷۹
دفع افسد به فاسد.....	۸۰
حفظ حرمت و کرامت انسانی.....	۸۲
رعایت عدل و انصاف.....	۸۴
حفظ اسرار.....	۸۶
رعایت توأمان حقوق فرد و سازمان.....	۸۹
درس هشتم: قواعد و اصول نظارت و بازرسی (۲).....	۹۲
قضاوت پس از احراز موضوع یا اطمینان نسبی.....	۹۲
اجتناب از اتباع ظن غیرمعتبر.....	۹۲
پرهیز از سوءظن.....	۹۴
احترام به حریم خصوصی.....	۹۷
درس نهم: قواعد و اصول نظارت و بازرسی (۳).....	۱۰۱
پرهیز از نقل و استماع اخبار و اطلاعات غیرمرتبط.....	۱۰۱
پرهیز از پیش داوری.....	۱۰۳
پرهیز از حب و بغض شخصی.....	۱۰۵
پرهیز از سوالات انحرافی و القایی.....	۱۰۶
پرسش‌های پایان فصل.....	۱۰۷
فصل سوم: بررسی فقهی و حقوقی جرائم و تخلفات و منکرهای سازمانی.....	۱۰۹
درس دهم: جرائم و تخلفات و منکرهای سازمانی (۱).....	۱۰۹
اختلاس و ارتشاء، هدیه و پورسانت، پول‌شویی و سرقت.....	۱۰۹
اختلاس.....	۱۰۹
ارتشاء.....	۱۱۵
هدیه.....	۱۲۱
پورسانت.....	۱۲۳
درس یازدهم: جرائم و تخلفات و منکرهای سازمانی (۲).....	۱۲۵
غصب و سوءاستفاده از بیت المال.....	۱۲۵
خرید و فروش غیرمجاز.....	۱۳۲